

LÄHIMMÄINEN

VT.

Sana ”lähimmäinen”, joka vastaa melko tarkasti kreikan sanaa *plesion*, vastaa epätäydellisesti sen taustalla olevaa heprean sanaa *rea*. Sitä ei pidä sekoittaa sanaan ”veli”, vaikka se usein vastaakin sitä. Etymologisesti sana ilmaisee ajatuksen liittymisestä jonkun seuraan, hänen joukkoonsa astumisesta. Toisin kuin veli, johon meitä yhdistää luonnollinen suhde, lähimmäinen ei kuulu isän perheeseen; jos veljeni on toinen minä itse, lähimmäiseni on joku muu kuin minä, toinen, joka voi jäädä minulle vieraaksi mutta josta voi tulla myös veli. Näin kahden ihmisen välille voi syntyä side joko ohimenevästi (3. Moos. 19:33, 18) tai pysyvästi ja henkilökohtaisesti ystävyiden (5. Moos. 13:7), rakkauden (Jer. 3:1, 20; Laul. 1:9, 15) tai toveruuden (Job 30:29) perusteella.

Vanhoissa lakikokoelmissa ei puhuttu ”veljestä” vaan ”toisesta ihmisestä” (esim. 2. Moos. 20:16 f.): vaikka laki näin avautui periaatteessa universalismille, sen näköpiiri ei juurikaan ulottunut Israelin kansan ulkopuolelle. Myöhemmin, kun valinnan merkitys tiedostettiin selvemmin, Deuteronomium ja pyhyyslaki samastavat ”toisen” ja ”veljen” (3. Moos. 19:16 ff.) ja tarkoittavat tällä vain israelilaisia (3. Moos. 17:3). Kyse ei ole lähimmäisenrakkauden kaventamisesta vain ”veljiin” kohdistuvaksi rakkaudeksi; päinvastoin näissä teksteissä halutaan laajentaa rakkauden käskyä rinnastamalla Israeliin maassa asuva muukalainen (3. Moos. 17:8, 10, 13; 3. Moos. 19:34).

Pakkosiirtolaisuuden jälkeen alkaa näkyä kaksi vastakkaista suuntausta. Yhtäältä ”läheisten” piiri kapenee, ja rakastamisen velvollisuus koskee vain israelilaista tai ympärileikattua käännynnäistä. Toisaalta, kun Septuaginta kääntää heprean sanan *rea* kreikan sanalla *plesion*, se erottaa ”toisen” ”veljestä”. Rakastettava lähimmäinen on toinen ihminen, olipa hän veli tai ei. Heti kun kaksi ihmistä kohtaa, he ovat toisilleen ”lähimmäisiä” riippumatta sukulaisuussuhteistaan tai siitä, mitä he ajattelevat toisistaan.

UT.

Kun kirjanoppinut kysyi Jeesukselta: ”Kuka on minun lähimmäiseni?” (Luuk. 10:29), hän luultavasti samasti lähimmäisen yhä ”veljeensä”, Israelin kansan jäsenen. Jeesus muuttaa lähimmäisen käsitteen lopullisesti.

Ensiksi hän vahvistaa rakkauden käskyn: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Se kokoo itseensä muut käskyt, ja lisäksi se liittyy erottamattomasti Jumalan rakastamisen käskyyn (Matt. 22:34–40 rinnakk.). Jeesuksen jälkeen Paavali julistaa juhlallisesti, että tämä käsky ”täyttää koko lain” (Gal. 5:14), että se on muiden käskyjen ”summa” (Room. 13:8 ff.), ja Jaakob nimittää sitä ”kuninkaalliseksi laiksi” (Jaak. 2:8).

Seuraavaksi Jeesus tekee käskystä yleismaailmallisen: meidän tulee rakastaa vastustajiamme, ei ainoastaan ystäviämme (Matt. 5:43–48). Tämä edellyttää, että sydämeistä on raivattu pois kaikki esteet, niin että rakkaus voi ulottua itse viholliseenkin.

Lopuksi Jeesus siirtyy käytännön sovelluksiin laupiaan samarialaisen vertauksessa (Luuk. 10:29–37). Minä en päättä, kuka on lähimmäiseni. Hädässä oleva ihminen, vaikka hän olisi viholliseni, kutsuu minua tulemaan lähimmäisekseen. Näin yleismaailmallinen rakkaus säilyttää konkreettisen luonteensa: se tulee näkyviin suhteessa jokaiseen ihmiseen, jonka Jumala asettaa tielleni.

XLD

Katso myös: → Ystävä — Rakkaus II — Almu NT 3a — frere — Vieraanvaraisuus — Laupeus — vengeance 2 a